

O'QUVCHILARNI MUSTAQIL TA'LIM KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH (INGLIZ TILI FANI MISOLIDA)

Usmonovna Oisha Izatillayevna

Qo'rg'ontepa Abu Ali ibn Sino

nomidagi jamoat salomatligi

texnikumi ingliz tili fani o'qituvchisi.

Annotatsiya: O'quvchilarni mustaqil mantiqiy fikrlashga undash, ularni tahlil qilishga o'rgatish, darsning kognitiv vazifalari va muammolarini aniqlash, olingan bilim va o'zlashtirgan o'quv ko'nikmalarini, shu jumladan amaliy ko'nikmalarni qo'llashga o'rgatish o'qituvchining asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi.

Kalit so'zlar: ingliz tili, mustaqil ta'lim, o'qitish, faoliyat, ko'nikma, o'quvchi, o'z-o'zini nazorat qilish, kognitiv.

KIRISH

Yetakchi pedagoglar har doim bolalar imkon qadar mustaqil ishlashlari kerak, o'qituvchi esa bu mustaqil ishga rahbarlik qilishi va unga material berishi kerak, deb hisoblashgan. Bu soha mutaxassislari ta'kidladilarki, o'quvchilarga bilimlarni o'zlashtirishni tashkil etishning metodi, yo'naltiruvchi bilim berilishi, ya'ni ularni aqliy mehnatni ilmiy tashkil etish ko'nikma va malakalari bilan qurollantirish, ya'ni maqsadni belgilash, unga erishish uchun vositalarni tanlash, ishni o'z vaqtida rejalashtirish qobiliyati zarurdir.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Barkamol shaxsni shakllantirish uchun uni tizimli ravishda mustaqil faoliyatga kiritish kerak, bu maxsus turdagi o'quv vazifalari - mustaqil ish jarayonida muammoli-qidiruv faoliyati xarakterini oladi.

Shunday qilib, I.T. Ogorodnikov mustaqil ishlash zarurligini asoslab, o'qituvchi faoliyati va o'quvchi faoliyatini uyg'unlashtirishning quyidagi turlarini tavsiya qildi:

- o'qituvchining o'zi materialni taqdim etmaydi, balki uni o'rganish uchun o'quvchilarning mustaqil ishlarini tashkil qiladi;
- yangi materialni o'rganish o'quvchilarning xabarlaridan boshlanadi;
- o'qituvchi faqat asosiy savollarga to'xtaladi, o'quvchilar esa ikkinchi darajali materialni mustaqil o'rganadilar;
- o'qituvchi mavzuga faqat kirish so'zini beradi va o'quvchilar uning rahbarligida barcha materialni mustaqil ravishda o'rganadilar.

O'quvchilarni mustaqil mantiqiy fikrlashga undash, ularni tahlil qilishga o'rgatish, darsning kognitiv vazifalari va muammolarini aniqlash, olingan bilim va o'zlashtirgan o'quv ko'nikmalarini, shu jumladan amaliy ko'nikmalarni qo'llashga

o'rgatish o'qituvchining asosiy roli ekanligini u to'g'ri ta'kidlagan. Tabiiyki, xizmat ko'rsatgan fan arbobi, professor I.T. Ogorodnikov hozirgi vaqtda o'z ahamiyatini yo'qotmagan.

Shuni ta'kidlash kerakki, 1950-1960 yillarda mustaqil ishning ta'rifi bo'yicha konsensus mavjud emas edi. Masalan, R.B. Sroda o'quvchilarning mustaqil ishi ostida maksimal faollik, ijodkorlik, mustaqil mulohaza yuritish ko'rsatadigan o'z faoliyatini tushundi. "Mustaqil ishning bunday noaniq malakasi bilan rozi bo'lish qiyin, chunki u o'qituvchining roli haqida hech narsa aytmaydi, ya'ni u mustaqil ishning mazmuni, o'rni va shaklini, uning usullarini belgilashi kerak" deb o'ylagan.

Shu munosabat bilan men ushbu sohada ilmiy izlanishlar olib borgan turli olimlar tomonidan taklif etilgan o'quvchilarning mustaqil ishlariga oid ba'zi ta'riflarni ko'rib chiqishga harakat qilmoqchiman.

R.M. Mikkelson mustaqil ishni "o'quvchilarning hech qanday yordamisiz, lekin o'qituvchi nazorati ostida topshiriqlarni bajarishi" deb tushungan. Qiyinchilik tug'ilganda jamoaviy mashqlarga o'tishi mumkin. Ko'pincha bu turdagi mustaqil ish o'quvchilar tomonidan uy vazifasini bajarishda foydalanilgan. Lekin bu ta'rif muallif tomonidan o'quvchilar mustaqil ishining ichki tomonini kam baholagani, bu fikr va xulosalar mustaqilligida ifodalanganligi uchun tanqid qilindi.

Bir guruh mualliflar (N.G.Dairy, R.G.Lemberg) o'quv jarayonida o'quvchilarning bilish faoliyatining tuzilishiga qarab mustaqil ishning ichki xususiyatlarini ochishga harakat qildilar. Bu, birinchi navbatda, turli mashqlar va topshiriqlarni bajarishda o'quvchilarning mustaqilligining namoyon bo'lishini anglatadi. Bu ish ushbu tadqiqotchilar tomonidan o'quvchilarning mustaqilligini shakllantirish vositasi, ularning bilish faoliyatini tashkil etish shakli sifatida qaraladi, bu esa muammolarni hal qilishda faollik, ijodkorlik va tashabbuskorlikni namoyon etishni talab qiladi. Turli topshiriqlarni bajarish bo'yicha ish o'quvchilarning o'z faolligini ko'rsatish istagidan boshlanadi. Buning zaruriy sharti - o'quvchilarning mashg'ulot maqsadi va ma'nosini bilishlaridir.

G.M.Murtazin o'quvchilarning sinfdagi mustaqil ishlarini belgilaydi va sinfdagi barcha o'quvchilarning bunday faol kognitiv faoliyati o'qituvchining bevosita ishtirokisiz, lekin uning topshirig'iga binoan va buning uchun maxsus ajratilgan vaqtda amalga oshiriladi, deb hisoblaydi. , maktab o'quvchilarining mustaqil va aqliy va motor harakatlarining natijalari tashqi nazorat ostida shakllarda ifodalanadi.

U mustaqil ishning beshta belgisini ajratadi:

- o'qituvchining ko'rsatmasi bo'yicha ishlash;
- belgilangan vaqtda;
- barcha o'quvchilar ishlaydi;
- ish o'qituvchining bevosita ishtirokisiz amalga oshirilsa;
- kognitiv faoliyat aqliy va harakat harakatlarini o'z ichiga oladi;

Yuqoridagilardan kelib chiqadiki, G.M.Murtazin o'quvchilarning mustaqil ishlarini to'liq tavsiflaydi, lekin uning maktab o'quvchilari mustaqilligini rivojlantirishdagi aniq ahamiyatini ko'rsatmaydi va bu o'quvchilarning har qanday mustaqil faoliyatini tashkil etishda muhim ahamiyatga ega.

T.I.Shamova mustaqil ishni o'quvchilarning bilish faoliyatini tashkil etish shakli sifatida ko'rib, beshta xususiyatni ham aytib o'tadi:

- maqsadning mavjudligi;
- aniq vazifa;
- ish natijasini ifodalashning aniq shakli;
- natijani tekshirish shaklini aniqlash;
- har bir o'quvchi tomonidan bajarilishi shart;

Ushbu masala bo'yicha qiziqarli tadqiqot Estoniya ilmiy maktabining vakili I.E. Unt mustaqil ishlashni o'quv faoliyatining shunday usuli deb ataydi, "o'quvchiga o'quv topshiriqlari berilganda va ularni bajarish bo'yicha ko'rsatmalar ish o'qituvchi rahbarligida, lekin uning ishtirokisiz amalga oshiriladi va uni amalga oshirish maktab o'quvchilaridan aqliy mehnatni talab qiladi». I.E. Unt o'rganilayotgan materialning mazmuni va tuzilishini mustaqil ish belgilari deb biladi. Darhaqiqat, materialning mazmuni tarbiyaviy ish usullariga ta'sir qiladi, shuning uchun ular o'rganilayotgan materialga mos kelishi kerak.

M.A. Danilov mustaqil ishning asosiy mezon sifatida o'quvchilar tomonidan kognitiv vazifalar va muammoli vaziyatlarni hal qilishni ko'rib chiqadi. Vazifa, uning fikricha, "o'quvchilarni mustaqil ishlashga undaydi, ularning fikrlash jarayonining boshlang'ich nuqtasi bo'lib xizmat qiladi". O'quvchilar yangi va eski bilimlarni chuqurlashtirish asosida ularni yechishning yangi usullarini topadilar. Kognitiv vazifani yechish jarayoni uning mazmuni, o'quvchining aqliy faoliyati usullari va u ega bo'lgan bilimlar tizimi bilan belgilanadi, Yu.A. Samarin Muvaffaqiyat mustaqil faoliyatni tashkil etishga bog'liq bo'lib, uning alohida bosqichlari uchun vaqtni to'g'ri taqsimlash, o'quvchilar uchun vazifani aniq shakllantirish kerak deb hisoblaydi.

B.P. Esipov (60-yillar) mustaqil ishni "o'qituvchining bevosita ishtirokisiz, lekin uning ko'rsatmasi bo'yicha maxsus belgilangan vaqtda bajariladigan shunday ish; shu bilan birga o'quvchilar o'z kuch-g'ayratlarini ishga solib, aqliy va jismoniy harakatlar natijasini ifodalab, ongli ravishda vazifa qo'ygan maqsad sari intiladilar. Uning fikricha, mustaqil ish quyidagi xususiyatlar bilan tavsiflanadi:

- o'qituvchining topshirig'ining mavjudligi;
- bajarish uchun vaqt mavjudligi;
- og'zaki, yozma ish shaklida natijaning mavjudligi;
- ruhiy stressga bo'lgan ehtiyoj;

Mustaqil ishning ikkala tushunchasi ham qonuniydir. Biroq, ikkinchisi bu hodisaning mohiyatini chuqurroq aks ettiradi.

Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, oson o'rganishdan oldin qiyinroq materialni o'rganishni tavsiya qilish kerak, chunki keyingi ma'lumotlarning qiyinchilik darajasining oshishi tufayli shovqinning ko'payishi sodir bo'ladi.

Demak, chet tili o'qituvchisining vazifasi o'quvchilarning mustaqil ishlarida "fikrlash yodlash" (P.P.Blonskiy atamasi) qobiliyatini maqsadli va doimiy ravishda tarbiyalashdan iborat. Agar bu qobiliyat odat bo'lib qolsa, u kuchni tejash va materialni o'zlashtirish jarayonini tezlashtirish uchun o'quv jarayonini ratsionalizatsiya qilishga yordam beradi.

Yuqorida qayd etilganidek, xotira murakkab psixofiziologik jarayondir. Menimcha, chet tilini o'rganishda ishtirok etadigan xotira turlarini eslatib o'tish kerak. Psixologlar xotirani so'zning qaysi tasvirini eng yaxshi eslab qolishiga qarab: eshitish, vizual va motorga ajratadilar.

Chet tilini (ingliz) o'rganadigan va yaxshi vizual xotiraga ega bo'lgan o'quvchilar uchun so'zning grafik shakli hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ular qo'lda yozilgan narsalarni tasavvur qilishadi va ular gapirganda, bu so'zlarni o'qiyotganga o'xshaydi. Ammo tilning amaliy bilimi ko'proq eshitish xotirasi bilan bog'liq. Shuning uchun faqat vizual xotirani rivojlantirgan o'quvchi asta-sekin chet tilini o'rganadi. Unga tovushni, intonatsiyani eslab qolish qiyin. Uning talaffuzi yomon. Ammo u grammatikani osongina o'rganadi, chunki u vizual yakunlarni darhol tasavvur qiladi. Unga insho yozishdan ko'ra chet tiliga tarjima qilish osonroq.

Agar o'qituvchi bunday o'quvchiga yordam bermasa, unda o'quvchi o'z kuchiga ishonchini yo'qotadi va chet tilini o'zlashtirishga urinish uning uchun imkonsiz bo'ladi.

Eshitish xotirasini rivojlantirgan o'quvchilar ovozli tasvirlar yordamida fikr yuritishadi. Vizual va vosita xotirasi yordamchi rol o'ynaydi. Bunday o'quvchi o'qiyotganda ichki ovozni eshitadi, yozayotganda u xuddi shu ichki ovozning diktanti ostida yozadi. Yaxshi eshitish xotirasiga ega bo'lgan o'quvchi vizual xotirasi rivojlangan o'quvchiga qaraganda chet tilini osonroq o'rganadi. U og'zaki kiritilgan so'zlarni osongina eslab qoladi, lekin oxirlar, tuslanishlar va boshqa grammatik shakllar unga qiyinroq. Bunday o'quvchi aniq bilimga emas, balki sezgiga ko'proq tayanadi. U jummalarni chet tiliga yaxshi tarjima qilmaydi, lekin unga mavzu bo'yicha insho yozish oson, chunki u shunchaki eshitganlarini takrorlaydi.

Harakat xotirasi yuqori darajada rivojlangan o'quvchi vosita faoliyati natijasida olingan tasvirlarda eng oson fikr yuritadi. Ovoz va vizual tasvirlar uning uchun hech qanday ma'noga ega emas. Bunday o'quvchi so'zni o'zi takrorlaganda uni osonroq his qiladi. O'qiyotganda u bo'g'in va so'zlarni birin-ketin idrok etadi, bu so'zlarning faol artikulyatsiyasi natijasida hosil bo'lgan harakatlarni aniq his qiladi. Yozish, o'qish, talaffuz qilishda yaratilgan vosita tasvirlari deyarli yagona vosita bo'lib, bunday o'quvchi chet tilini o'zlashtirish uchun zarur bo'lgan barcha ko'nikmalarni egallashi

mumkin. Ushbu turdagi xotiraga ega bo'lgan o'quvchi, qoida tariqasida, chet tilini o'rgana olmaydi. Ammo, olimlar ta'kidlaganidek, xotiraning bunday turi kam uchraydi.

Chet tillarini o'qitish psixologiyasi sohasidagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tilni o'rganish uchun eng qulay va ayni paytda eng keng tarqalgani aralash xotira bo'lib, u eshitish, vizual, vosita idrok etish orqali olingan tasvirlarni o'zlashtirish qobiliyatini birlashtiradi. Xotiraning barcha turlari bir xil darajada rivojlangan bo'lsa, bizda chet tilini o'rgatish uchun ideal o'quvchi bor. U mutlaqo mustaqil ishlay oladi va yaxshi natijalarga erishadi, chunki u nutq faoliyatining barcha turlarini osongina o'zlashtiradi. U ovoz chiqarib o'qiydi, chet tilidagi muloqotga kiradi va grammatikani juda yaxshi biladi.

Shuning uchun test orqali o'quvchining qanday xotirasi borligini aniqlash va natijalariga ko'ra mashg'ulotlarni qurish kerak.

Diqqatni safarbar etishning yuqoridagi barcha psixologik jihatlarini hisobga olish va materialni yodlashning eng oqilona usullari, shubhasiz, o'quvchilarning chet tilidan mustaqil ishlarini tashkil etishda ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shunday qilib, biz yuqorida aytib o'tganimizdek, eng to'liq tasniflar tashqi xususiyatlarga asoslanadi, shu bilan birga o'quvchi faoliyatining ichki mazmuniga asoslangan mustaqil ish turlarini ajratib ko'rsatishga urinishlar hali muvaffaqiyatli bo'lmagan. Vazifalarni tasniflash orqali mustaqil ishning ichki mohiyatini ko'rsatishga urinishlar yanada istiqbolli bo'ldi (I.Ya.Lerner, P.I.Pidkasisti, I.E.Unt va boshqalar). Biroq, ularning barchasi jiddiy yaxshilashga muhtoj. Shunga qaramay, hatto ideal tarzda tuzilgan vazifalar tasnifi ham mustaqil ishni bajarishda o'quvchi faoliyatining xususiyatini bilvosita aks ettiradi. Kelajakda ushbu ikki tomonlama jarayonning barcha belgilarini aks ettiruvchi mustaqil ish turlarining universal tasnifi paydo bo'lishini kutish qiyin. Bularning barchasi, hatto mantiqiy jihatdan to'liq tasniflashlar,

Turli xil ta'riflarni ko'rib chiqib, biz shunday xulosaga keldikki, o'quvchilarning chet tilidagi mustaqil ishi bu o'quv faoliyatining bir turi bo'lib, unda o'quvchiga o'qituvchining faol yordamisiz mustaqil harakat qilish imkoniyati beriladi, lekin. agar kerak bo'lsa, bu faoliyat o'qituvchining qisman rahbarligiga bo'ysunadi. O'quvchilar esa, topshiriqni muvaffaqiyatli bajarish uchun aqliy harakatlar uchun zarur bo'lgan maksimal darajada mustaqillik, o'z-o'zini tuzatishga harakat qilishlari kerak.

Psixologik jihatdan, yuqorida aytib o'tilganidek, o'quvchilar bir qator qiyinchiliklarga duch kelishadi. O'qituvchining vazifasi o'quvchilarning mustaqil ishlariga to'g'ri yo'nalish berishdir. O'quvchilarning mustaqil ishi ular uchun qiziqarli bo'lishi, material o'zining yangiligini yo'qotmasligi, shu bilan birga idrok etish uchun qulay bo'lishi juda muhimdir. Shuningdek, o'quvchilar xotirasining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olish va ularning qanday xotiraga ega ekanligini tekshirish

orqali aniqlash muhimdir, chunki kelajakda bu o'qituvchiga chet tilini o'rgatish jarayonini o'quvchilar uchun qulayroq qilishini tushunishga yordam beradi. o'quvchi. Yuqoridagi barcha psixologik momentlarni hisobga olish o'quvchilarning chet tilidan mustaqil ishlarini tashkil etishda, shubhasiz, ijobiy samara beradi.

XULOSA

O'quvchilarning mustaqil ishi turlarini tasniflashga kelsak, olimlar o'rtasida bu masala bo'yicha yagona fikr mavjud emas. Biz V.P. kabi olimlar va o'qituvchilar tomonidan taklif qilingan bir nechta tasniflarni ko'rib chiqdik. Strezikozin, B.P. Esipov, M.I. Moro, I.E. Unt va boshqalar. Biroq, ularning barchasi jiddiy yaxshilashga muhtoj. Shunga qaramay, hatto ideal tarzda tuzilgan vazifalar tasnifi ham mustaqil ishni bajarishda o'quvchi faoliyatining xususiyatini bilvosita aks ettiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Andreeva O. N. Ingliz tili darslarida loyiha metodologiyasidan foydalanish // Kommunikativ metodologiya. - 2020. - 5-son. - S. 23 - 24.
2. Ariyan M. I. // Chet tillarni o'qitishda maktab o'quvchilarining o'quv-tarbiyaviy ishlarining mustaqilligini oshirish. - M., 2019 yil.
3. Arstanov M.J., Pidkasisti p.i., Xaydarov J.S. Muammoli o'rganish: nazariya va texnologiya masalalari. - Olma-Ota, 2020. - 267 b.
4. Artyomov V.A. Chet tillarini o'qitish psixologiyasi.-M.: Ma'rifat, 2019. - 348 b.
5. Dalton rejasi bo'yicha ta'lim va tarbiya. - M., 2019. - 214 b.
6. Ueyn A.M., Kamenetskaya B.I. Inson xotirasi. - M.: Nauka, 2018. - 189 b.
7. Gornostaeva Z.Ya "Mustaqil kognitiv faoliyat muammosi"// Ochiq. maktab.- 2018 yil - 2-son